

UNELE ASPECTE PRIVIND ISTORICUL MOȘIEI OBȘTEI ȚIRGULUI BÎRLAD

VAL. BERBECARU

Casele obștești din Moldova au avut un rol foarte important în viața socială și economică, activînd paralel cu instituțiile de stat și celelalte case (casa poștelor, casa vămilor și casa zaharelor).

Apariția și dezvoltarea caselor obștești a fost determinată de interesele sociale și economice ale clasei dominante — boierimea — care le conducea prin epitropi sau efori.

Veniturile erau administrate de epitropia respectivă. În legătură cu felul în care administrau epitropii sau eforii, epitropia sau eforia respectivă sînt puține documente, întrucît abuzurile mari pe care le făceau îi determinau să distrugă actele acestora.

Intemeietorii Țirgului Bîrlad, l-au înzestrat cu moșii precum se făcea de obicei la intemeierea tuturor Țirgurilor. Astfel locuitorii acestui Țîrg s-au bucurat întotdeauna de oarecare privilegii, pomenite chiar și într-un hrisov din vremea lui Ștefan Vodă și menționate prin hrisoave, de domnii ce s-au succedat.

La 12 martie 1757, Vodă Constantin Cehan Racoviță, dăruiește moșia înconjurătoare Țirgului Bîrlad mănăstirii „Proorocul Samuel“ din Focșani, moșia trecînd din proprietatea domnească în proprietate particulară.

La 10 decembrie 1785, mănăstirea dă moșia Bîrladului, Bi-vel logofătului Iordache Cantacuzino, care o dă la rîndul său, trecînd astfel din mînă în mînă, pînă ajunge în cele din urmă în proprietatea totală a Profirei Dimache, născută Miclescu.¹

Cauza schimbărilor dese de proprietate se datorește în mare măsură conflictelor între proprietarii moșiei din jurul Bîrladului și noii Țîrgoveți, care se localizase în jurul vetrei vechi a Țirgului, deci pe moșia proprietarilor și care refuzau să plătească chirie și zeciuială de cereale deoarece se considerau Țîrgoveți. Aceste conflicte au crescut fiind urmate de lungi procese, ca urmare a faptului că Țîrgul Bîrlad mărindu-se, noua populație așează tot mai mult în jurul vetrei vechi, ocupînd pămînt de așezare din moșia particulară. În timp ce locuitorii din vechea vatră a Țirgului erau

---

1. Muzeul „V. Pârvan“ Bîrlad — *Colecția de documente*, documentul nr. 16 din 23 aprilie 1925.

scuțiți prin actul de donație a lui Vodă Cehan Racoviță de orice fel de dare, noii țirgoveți erau supuși de proprietarii pământului ocupat, la chirie pentru case, pivnițe, etc.

De multe ori Divanul Domnesc rezolva problema în favoarea locuitorilor, fapt, ce determina pe proprietari să-și vîndă moșiile lor. Același lucru s-a întimplat și cu spătăreasa Profira Miclescu, care folosindu-se de hrsoavele de privilegiu al țirgoveților, care prevedeau scutiri numai pentru acei locuitori stabili în vechia vatră a țirgului, a pretins chirie și zeciuială de la noii locuitori.

Țirgoveții s-au opus refuzînd să plătească datoriile pretinse, fapt ce a determinat pe spătăreasa Profira Miclescu să vîndă moșia locuitorilor țirgului, cu prețul de 180.000 lei². Fiind o vînzare de avere dotală, ea a fost investită cu toate formele timpului și întărită de hrsoavul lui Vodă Scarlat Alexandru Calimah din 7 febr. 1815.³

La 20 martie 1816, locuitorii țirgului Bîrlad asociați la cumpărare au alcătuit un regulament al Casei Obștei pentru administrarea bunurilor cumpărate, intitulat „Alcătuire pentru stăpînirea Moșiei Țirgului și a acareturilor ce s-au cumpărat de la Doamna Profira Miclescu”.⁴

Acest regulament a fost întărit prin hrsoavul Domnesc din 30 august 1816, prin care se reglementa modul de plăți a moșiei și se preciza că odată moșia plătită, toate veniturile ce se vor realiza în viitor vor fi întrebuintate spre folosul și podoaba orașului⁵, lucru ce nu s-a realizat niciodată, întrucît la conducerea obștei au fost numiți epitropi care nu urmăreau altceva decît să se îmbogățească, considerînd moșia Obștii ca pe o proprietate aducătoare de venituri în folosul lor.

Chiar de la început raporta Prefectul județului Tutova către Ministerul de Interne, că au fost falsificate listele electorale și alegerile, iar din veniturile unei moșii în întindere de cîteva mii de ha „epitropii n-au dat și nu dau cont nimănui”⁶.

În ceea ce privește întrebuintarea veniturilor Casei Obștei, tot acest raport spunea : „Încît privește cum să administreează avutul Casei Obștei și cum se întrebuintează veniturile, voui spune fără teamă de a fi contrazis că se pot număra pe degetele unei mîini epitropii care fiind aleși la Casa Obștei au ieșit cumpărînd de acolo pe preț de nimic locuri obștești, pe care astăzi se înalță frumoase și rentabile clădiri.

Tot astfel și cu casierii, care s-au strecurat la această epitropie. Mulți dintre ei au întrebuintat fondurile Casei Obștei în întreprinderile lor neșugitorești, alții care au rămas datori, au fost dați judecății și au scăpat și de închisoare și de datorii⁷.

2. Muzeul „V. Pîrvan” Bîrlad — *Colecția Documente*, document nr. 11, din 21 iunie 1843.

3. Iacov Antonovici — *Documente Bîrlădene*, vol. II, pag. 192.

4. Arhivele Statului Bîrlad — Fond, Prefectura jud. Tutova, inv. nr. 3/1940.

5. Idem.

6. Idem.

7. Idem.

Administrația acestei Case arăta Primarul orașului Bîrlad, a devenit un „cîmp” de exploatare în folosul unei „asociațiuni care se întrece în iscusințe”⁸.

Toate acestea confirmă că epitropii administrau veniturile moșiei Obștei Țîrgului Bîrlad în vederea îmbogățirii lor. Mai mult de cît atît în anul 1833, cînd Regulamentul Organic înființează Administrația Comunală prin așa-zisele eforii, epitropii au refuzat să transforme Casa Obștei în eforie, rămînînd mai departe cu administrația ei proprie. Timp de aproape un secol au avut loc conflicte, urmate de lungi procese, între conducătorii Casei Obștei, care considerau moșia obștei ca pe o proprietate particulară și Municipalitatea orașului Bîrlad, care conform legii pretindea trecerea în proprietate și administrare proprie a veniturilor moșiei Casei Obștei orașului Bîrlad.

Epitropii în scopul de a împiedica trecerea veniturilor Obștei sub controlul Municipalității, arătau că această Epitropie nu a fost înființată pentru administrarea proprietății Țîrgului Bîrlad, ci numai a proprietății unui număr anume de locuitori a acestui Țîrg și că această avere nu este comunală ci curat particulară⁹.

Pe baza acestor afirmații, epitropii căutau să nu țină seama de hrisovul din 7 februarie 1815, care arăta că cumpărătorii moșiei sînt toți Țîrgoveții.

Astfel hrisovul menționa: „arătîndu-se din partea tuturor Țîrgoveților și scoțînd vorba ca cu toții de obștie ar vroi să o cumpere de istov... și la urma documentului... dăm și întărim veșnică stăpînire și apărare de obștie a tuturor Țîrgoveților din numitul Țîrg și legiuim dreapta stăpînire a lor cu vecinică întemeiere asupra moșiei unită cu vatra Țîrgului, care pe drept banii lor prin bună învoire și dreaptă leguire o au cumpărat de la dumneai spătăreasa Profira Miclescu și soțul său dumnealui spătarul Nicolae Dimache, ca să o stăpînească în toate hotarele ei întocmai după zăpăsul de cumpărare și după scrisorile vechi și nouă ce le-au luat împreună cu zăpăsul cumpărăturii, din tot locul și cu tot venitul ca pe o dreaptă ocină și moșie a lor”¹⁰.

Mai mult, epitropii nu au ținut seamă nici de hotărîrile Statului pe care le-au sfidat, păstrînd mai departe ca proprietate particulară moșia Casei Obștei paralel cu Municipalitatea, deci în mod ilegal.

Astfel în anul 1860, Mihail Kogălniceanu fiind Ministrul de Interne, solicitat de Președintele Municipalității din Bîrlad de a uni casa Obștei cu Municipalitatea orașului prezintă probelma în Consiliul de Miniștri, care decide prin jurnalul nr. 1228 din 30 decembrie 1860, că în toate Țîrgurile să nu rămînă decît o singură Casă comunală, municipalitatea fiind singura în drept a încasa veniturile și a se ocupa de interesele Obștei. Jurnalul Consiliului de Miniștri a fost aprobat de Domnitorul Alexandru Ioan Cuza, dar nu s-a putut niciodată aplica din cauză că conducătorii

8. Arhivele Statului Bîrlad — Fond, *Prefectura jud. Tutova*, inv. nr. 3/1940.

9. Idem.

10. Iacov Antonovici — *Documente Bîrlădene*, vol. II, pag. 192.

Obștei au refuzat. Deci cu toate „prevederile Regulamentului Organic, a Deciziei Consiliului de Miniștri din 1860, a nesocotirii Legii Comunale de la 1864 și a Constituției din 1886¹, Casa Obștei și-a continuat existența sa ilegală în paguba orașului, de veniturile proprietății obștenilor.

În urma unor rapoarte a Prefecturii județului Tutova și a primăriei orașului Birlad, prin care se cerea desființarea obștei ca fiind ilegală, se dă legea din 1905, care desființează Casa Obștei, averea acesteia trecându-se la Primăria orașului.

Epitropii, în toată perioada cât au condus moșia Obștei au căutat să se îmbogățască din veniturile comune ale orașenilor, pe care le-au sărăcit, în dauna dezvoltării orașului Birlad.

În concluzie, epitropii Obștei târgului Birlad, dispunând de averi și de unele „persoane influente“ de la conducerea satului care îi sprijineau, au refuzat sistematic să se supună legii, menținând în mod ilegal Casa Obștei până în anul 1905.

Acest lucru confirmă faptul că boierimea care avea puterea economică în oraș, respecta legea statului în funcție de interesele sale.

QUELQUES ASPECTS CONCERNANT L'HISTORIQUE DE LA TERRE DE LA POPULATION DE LA BOURGADE DE BIRLAD

Résumé

Les maisons du peuple ont apparu comme une conséquence des intérêts sociaux-économiques de la classe dominante — les boyard — qui voulaient s'enrichir des revenus du peuple.

Les conflits entre les nouveaux habitants de la ville établis aux confins du domaine et les propriétaires des terres, qui prétendaient aux nouveaux habitants de leur payer la location, ont abouti le plus souvent à la vente de la propriété aux habitants de la ville. Ainsi la terre de la population de la bourgade de Birlad a pris naissance par l'achat de cette propriété appartenant à Profira Miclescu par les habitants de la bourgade.

Les administrateurs qui se sont occupés de la direction du peuple, n'ont poursuivi que leur enrichissement, en considérant le peuple comme une propriété personnelle.

C'est ce qui a déterminé qu'en 1835, lorsque le Règlement Organique a fondé l'Administration communale par des éphories, les administrateurs refusent de passer les revenus du peuple sous le contrôle de la municipalité.

Disposant de fortune et de quelques personnes à haute influence à la direction de l'Etat, les administrateurs n'ont pas respecté les décisions de l'Etat, en refusant systématiquement se soumettre aux lois et en maintenant d'une manière illégale la maison du peuple jusqu'en 1905.